

Poglavlje 48

Ἀριστοτέλους Περὶ ποιητικῆς, 1451b

O tekstu

Ulomak koji čitamo dio je Aristotelova spisa *O pjesničkome umijeću* koji detaljno razmatra tragediju (6. – 22. poglavlje). Filozof najprije predstavlja tragediju i njezinih ključnih šest dijelova, a zatim objašnjava važnost njezina jedinstva ili cjelovitosti. Nakon toga izlaže neke uobičajene pogreške u shvaćanju pojma tragedije.

U ovome odlomku Aristotel na osnovi prethodnih određenja uspoređuje povjesničara i pjesnika. Razlika nije u formi, tj. između stiha i proze (ἔμμετρα λέγειν ἢ ἄμμετρα): stavimo li Herodotovu povijest u stihove, ona će i dalje ostati povijest. Metrička organizacija teksta samo je površinska odlika. Prema Aristotelu, pjesništvo se može baviti bilo čime, dok se povijest može baviti jedino onime što se dogodilo. Drugim riječima, pjesništvo je posvećeno općemu, a povijest pojedinačnomu.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Arist. Poetica 1451b

Ὁ γὰρ ἱστορικὸς καὶ ὁ ποιητὴς οὐ τῷ ἢ ἔμμετρα λέγειν ἢ ἄμετρα διαφέρουσιν· εἶη γὰρ ἂν τὰ Ἡροδότου εἰς μέτρα τεθῆναι, καὶ οὐδὲν ἦττον ἂν εἶη ἱστορία τις μετὰ μέτρου ἢ ἄνευ μέτρων· ἀλλὰ τούτῳ διαφέρει, τῷ τὸν μὲν τὰ γενόμενα λέγειν, τὸν δὲ οἷα ἂν γένοιτο. Διὸ καὶ φιλοσοφώτερον καὶ σπουδαιότερον ποίησις ἱστορίας ἐστίν· ἢ μὲν γὰρ ποίησις μᾶλλον τὰ καθόλου, ἢ δ' ἱστορία τὰ καθ' ἕκαστον λέγει. Ἔστι δὲ καθόλου μὲν, τῷ ποίῳ τὰ ποι' ἄττα συμβαίνει λέγειν ἢ πράττειν κατὰ τὸ εἶκός ἢ τὸ ἀναγκαῖον, οὗ στοχάζεται ἢ ποίησις ὀνόματα ἐπιτιθεμένη· τὰ δὲ καθ' ἕκαστον, τί Ἀλκιβιάδης ἔπραξεν ἢ τί ἔπαθεν. Ἐπὶ μὲν οὖν τῆς κωμωδίας ἤδη τοῦτο δῆλον γέγονεν· συστήσαντες γὰρ τὸν μῦθον διὰ τῶν εἰκότων οὕτω τὰ τυχόντα ὀνόματα ἐπιτιθέασιν, καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἰαμβοποιοὶ περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ποιοῦσιν. Ἐπὶ δὲ τῆς τραγωδίας τῶν γενομένων ὀνομάτων ἀντέχονται. Αἴτιον δ' ὅτι πιθανόν ἐστι τὸ δυνατόν· τὰ μὲν οὖν μὴ γενόμενα οὕτω πιστεύομεν εἶναι δυνατά, τὰ δὲ γενόμενα φανερόν ὅτι δυνατά· οὐ γὰρ ἂν ἐγένετο, εἰ ἦν ἀδύνατα.

Analiza i komentar

Ὁ γὰρ ἱστορικὸς καὶ ὁ ποιητὴς
οὐ τῷ
ἢ ἔμμετρα λέγειν
ἢ ἄμετρα
διαφέρουσιν·

εἶη γὰρ ἂν
 τὰ Ἡροδότου
 εἰς μέτρα τεθῆναι
 καὶ οὐδὲν ἦττον ἂν εἶη
 ἱστορία τις
 μετὰ μέτρου
 ἢ ἄνευ μέτρων·
 ἀλλὰ τούτῳ διαφέρει,
 τῷ
 τὸν μὲν
 τὰ γενόμενα λέγειν,
 τὸν δὲ
 οἷα ἂν γένοιτο.

γὰρ čestica označava eksplanatorni smisao ove rečenice; rečenica izriče objašnjenje prethodne tvrdnje: „naime...”

τῷ... λέγειν § 231, poimeničeni infinitiv § 497

διαφέρουσιν διαφέρω τινί; § 231; složenica glagola φέρω

εἶη... ἂν § 315.2; glagol εἶμι u svezi s modalnom česticom: „moguće je” (ἂν + optativ izriče mogućnost § 464.2); otvara mjesto dopuni u infinitivu

τὰ Ἡροδότου sc. ἔπη ili λεγόμενα

τεθῆναι § 311

ἂν εἶη § 315.2, subjekt je τὰ Ἡροδότου (sročnost sa subjektom u množini srednjega roda § 361); kopula otvara mjesto imenskomu dijelu imenskoga predikata

τούτῳ... τῷ... korelativno; § 219

τὸν μὲν... τὸν δὲ... sc. τὸν ἱστορικόν... τὸν ποιητήν; koordinacija rečeničnih članova parom čestica; subjektni dio A+I, ovisni o λέγειν

λέγειν infinitiv poimeničen članom τῷ

τὰ γενόμενα § 254, poimeničeni particip § 499

λέγειν § 231

τὸν δὲ sc. λέγειν

οἷα ἂν γένοιτο odnosna zamjenica, ujedno objekt λέγειν, uvodi zavisnu odnosnu rečenicu: „ono što...”

γένοιτο § 254

Διὸ καὶ φιλοσοφώτερον καὶ σπουδαιότερον

ποίησις

ἱστορίας

ἐστίν·

ἢ μὲν γὰρ ποίησις

μᾶλλον τὰ καθόλου,

ἢ δ' ἱστορία

τὰ καθ' ἕκαστον

λέγει.

ἐστίν § 315.2, kopula, glagolski dio imenskoga predikata, otvara mjesto dopuni, ondje paru pridjeva

καὶ φιλοσοφώτερον καὶ σπουδαιότερον sc. τι...; komparativi otvaraju mjesto dopuni u genitivu

ἢ μὲν... ποίησις..., ἢ δ' ἱστορία koordinacija (suprotstavljenih) rečeničnih članova parom čestica

τὰ καθόλου... τὰ καθ' ἕκαστον poimeničenje članom § 373

λέγει § 231

Ἔστι δὲ

καθόλου μὲν,

τῷ ποίῳ

τὰ ποῖ' ἅττα

συμβαίνει

λέγειν ἢ πράττειν

κατὰ τὸ εἰκὸς
 ἢ τὸ ἀναγκαῖον,
 οὗ στοχάζεται
 ἢ ποιήσεις
 ὀνόματα
 ἐπιτιθεμένη·
 τὸ δὲ καθ' ἕκαστον,
 τί Ἀλκιβιάδης ἔπραξεν
 ἢ τί ἔπαθεν.

- ἔστιν § 315.2, kopula otvara mjesto imenskoj dopuni, τὰ ποῖ...
 καθόλου μὲν... τὸ δὲ καθ' ἕκαστον koordinacija (suprotstavljenih) rečenič-
 nih članova parom čestica
 τῷ ποίῳ sc. ἀνθρώπῳ „određenom čovjeku”
 τὰ ποῖ ἅττα „određene stvari”; dvije upitne rečenice (jedna objašnjava op-
 ćenito, druga pojedinačno znanje koje prenose pjesništvo, odnosno po-
 vijest) uvedene su upitnom korelativnom zamjenicom ποῖος u svezi s
 članom i neodređenom zamjenicom, LSJ ποῖος I.3 i I.4
 συμβαίνει τινί s infinitivom, LSJ συμβαίνω III; § 231
 λέγειν... πράττειν § 231; dopune glagola συμβαίνει
 οὗ odnosna zamjenica uvodi zavisnu odnosnu rečenicu, njezin je antecedent
 (τὸ) καθόλου
 στοχάζεται rekcija τινος; § 231, „smjera, cilja, teži”
 ὀνόματα ἐπιτιθεμένη § 305, složnica τίθημι; „dodavajući (svojim likovima
 tek naknadno) imena”; particip neki shvaćaju dopusno
 τὸ δὲ καθ' ἕκαστον poimeničenje članom § 373; nakon subjekta neizrečena
 kopula ἔστιν (da se izbjegne ponavljanje); imenski dio predikata obje
 su upitne rečenice
 τί upitna zamjenica uvodi upitnu rečenicu
 ἔπραξεν § 267
 ἔπαθεν § 254

Ἐπὶ μὲν οὖν τῆς κωμωδίας
 ἤδη
 τοῦτο
 δῆλον γέγονεν·
 συστήσαντες γὰρ τὸν μῦθον
 διὰ τῶν εἰκότων
 οὕτω
 τὰ τυχόντα ὀνόματα
 ὑποτιθέασιν,
 καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἰαμβοποιοὶ
 περὶ τὸν καθ' ἕκαστον
 ποιοῦσιν.

ἐπὶ μὲν οὖν τῆς κωμωδίας... ἐπὶ δὲ τῆς τραγωδίας... čestica koordinira ovu rečenicu s iducom

τοῦτο tj. postupak naknadnog dodavanja imena

γέγονεν § 272, kopulativni glagol otvara mjesto imenskoj dopuni, ovdje pridjevu

συστήσαντες γὰρ τὸν μῦθον διὰ τῶν εἰκότων „sastavivši priču na temelju vjerojatnih događaja”

γὰρ čestica uvodi objašnjenje: „naime...”

συστήσαντες § 267, složnica ἴστημι

τῶν εἰκότων § 327.b

τυχόντα § 254; LSJ τυγχάνω A.2.b

ὑποτιθέασιν § 305, složnica τίθημι

ὥσπερ... ποιοῦσιν veznik uvodi zavisnu rečenicu koju možemo prevesti na-
 činskom ili poredbenom

περὶ τὸν καθ' ἕκαστον sc. ἄνθρωπον

ποιοῦσιν § 243

Ἐπὶ δὲ τῆς τραγωδίας
τῶν γενομένων ὀνομάτων
ἀντέχονται.

ἐπὶ δὲ τῆς τραγωδίας koordinacija česticom povezuje rečenicu s prethod-
nom
τῶν γενομένων § 254; poimeničeni particip § 499
ἀντέχονται ἀντέχομαι τινος, LSJ ἀντέχω III.2; § 231

Αἴτιον δ' ὅτι
πιθανόν ἐστι
τὸ δυνατόν·
τὰ μὲν οὖν μὴ γεγόμενα
οὕτω πιστεύομεν
εἶναι δυνατά,
τὰ δὲ γεγόμενα
φανερὸν
ὅτι δυνατά·
οὐ γὰρ ἂν ἐγένετο,
εἰ ἦν ἀδύνατα.

αἴτιον imenski dio predikata (kopula je neizrečena)
ὅτι veznik uvodi zavisnu izričnu rečenicu sa službom subjekta
ἐστι § 315.2, kopula imenskoga predikata otvara mjesto imenskoj dopuni,
ovdje pridjevu
τὰ μὲν οὖν μὴ γεγόμενα... τὰ δὲ γεγόμενα... koordinacija rečeničnih člano-
va parom čestica
τὰ... γεγόμενα § 254, poimeničeni particip § 499
πιστεύομεν § 231, *verbum sentiendi* otvara mjesto A+I, odgovara hrvat-
skoj zavisnoj izričnoj rečenici
εἶναι § 315.2, kopula imenskoga predikata, otvara mjesto imenskoj dopuni
φανερὸν imenski dio imenskoga predikata, neizrečena je kopula ἐστίν

ὅτι izrični veznik uvodi zavisnu izričnu rečenicu

δυνατά sc. εἶναι (kopula je neizrečena), odgovara gornjemu εἶναι δυνατά

γὰρ čestica uvodi objašnjenje: „naime...”

ἂν ἐγένετο § 254, apodoza (glavna rečenica) irealne pogodbene rečenice;
sročnost sa subjektom u množini srednjeg roda § 361

εἰ ἦν ἀδύνατα pogodbeni veznik uvodi irealnu protazu (zavisna rečenica pogodbenoga perioda); sročnost sa subjektom u množini srednjeg roda kao gore